

บทความวิจัย

การพัฒนาทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของนักศึกษา บัณฑิตศึกษา โดยใช้การปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม

Development of Graduate Students' Linguistics Field Research Skill through Linguistics Field Practice

เชิดชัย อุดมพันธ์

ศ.ม. (ภาษาไทย), อาจารย์

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Abstract

This study was concerned with the development of the linguistic field research skill of graduate students in Thai for Communication Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, through the linguistic field practice. The subjects were four graduate students enrolled in 411-524 (Sociolinguistics) in the first semester of 2006. The course involved a two-day linguistics field practice which required students to collect 100 words of the Southern Thai dialect. The instruments used for data collection were linguistics field research practice schedules, word lists and research skill assessment forms. Mean score and percentage were employed for the analysis of the data. The result showed improvement in the graduate students' linguistic field research skill after their involvement in the linguistic field practice.

Keywords: Linguistic field research skill, linguistics field practice

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนามของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทยกับการสื่อสาร โดยใช้การปฏิบัติการภาษาศาสตรภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ศึกษาในรายวิชา 411-524 ภาษาศาสตรเชิงสังคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 4 คน โดยกำหนดให้ผู้เรียนออกปฏิบัติการภาษาศาสตรภาคสนาม 2 วัน เพื่อเก็บข้อมูลการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จำนวน 100 หน่วย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แผนการออกปฏิบัติการภาษาศาสตรภาคสนามรายการคำศัพท์ และแบบประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนาม สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนามของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลังจากการออกปฏิบัติการภาษาศาสตรภาคสนามโดยรวมอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนาม การปฏิบัติการภาษาศาสตรภาคสนาม

บทนำ

การทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนามมีความสำคัญต่อการได้มาซึ่งข้อมูลภาษาอย่างเป็นธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับภาษาในบริบทจริงในสังคมของผู้ใช้ภาษา โดยอาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ วิจัย และเข้าใจภาษาได้อย่างถูกต้องตามแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ของภาษาศาสตรแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาภาษาตามแนวภาษาศาสตรสังคม ดังที่อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2540 :15) กล่าวถึง หลักการสำคัญที่นักภาษาศาสตรสังคมมุ่งศึกษา คือ ภาษาของสังคม โดยพยายามมุ่งไปสู่ทฤษฎีการใช้ภาษาของกลุ่มคนหรือชุมชน และในกระบวนการศึกษานั้น นักภาษาศาสตรสังคมต้องเก็บข้อมูลจากการใช้ภาษาจริง คือ วจา นั้นเอง

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชา 411-524 ภาษาศาสตร์เชิงสังคม ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารของภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในการได้มาซึ่งข้อมูลทางภาษาศาสตร์ภาคสนาม อาทิ ความผิดพลาดในการคัดเลือกข้อมูล การขาดความสำนึกตระหนักต่อสภาพการณ์การใช้จริงของข้อมูลภาษา การขาดความรอบคอบในการถามผู้บอกภาษา ตลอดจน ขาดระบบการจัดบันทึกและจัดข้อมูล ฯลฯ สาเหตุประการหนึ่งก็คือ การเก็บข้อมูลภาษาภาคสนามเป็นเรื่องใหม่สำหรับนักศึกษา การปรับใช้ความรู้และทักษะการเก็บข้อมูลอย่างถูกวิธียังมีไม่พอ ดังนั้นหากอาศัยการบรรยายในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียวโดยไม่ปฏิบัติการภาคสนาม หรือให้นักศึกษาไปเก็บข้อมูลโดยลำพัง ผลการศึกษาค้นคว้าอาจไม่ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการนำผู้เรียนออกปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามพร้อมกับผู้สอนน่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลภาษาที่เป็นธรรมชาติและพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม อันส่งผลให้กระบวนการเรียนการสอนในวิชาภาษาศาสตร์เชิงสังคมสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

จากความสำคัญและผลดีของการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียนในรายวิชา 411-524 ภาษาศาสตร์เชิงสังคม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาดังกล่าวดีขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้สอดคล้องกับกระบวนการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคมต่อไป ในการวิจัยนี้ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า ผู้เรียนจะมีทักษะในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามหลังการปฏิบัติการภาคสนามสูงกว่าก่อนการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม

ขอบเขตการวิจัย

1. ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษามหาบัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 411-524 ภาษาศาสตร์เชิงสังคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือ

แผนปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการคัดเลือกผู้บอกภาษา การปฏิบัติต่อผู้บอกภาษา การเก็บข้อมูล และการจัดบันทึก

ข้อมูล โดยให้ผู้เรียนเก็บข้อมูลการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ของผู้พูด 3 กลุ่มอายุในพื้นที่เป้าหมาย กลุ่มอายุละ 5 คน

แบบประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม ประกอบด้วยคำถามจำนวน 10 ข้อ และความคิดเห็นปลายเปิด 1 ข้อ

รายการคำศัพท์จำนวน 100 หน่วยอรรถ เป็นหน่วยอรรถที่มีการแปรของการใช้คำศัพท์ระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 คนร่วมกันจัดทำขึ้น

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 2)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าระดับ 5 หมายความว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่าระดับ 4 หมายความว่า เห็นด้วย

ค่าระดับ 3 หมายความว่า เห็นด้วยปานกลาง

ค่าระดับ 2 หมายความว่า ไม่เห็นด้วย

ค่าระดับ 1 หมายความว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยของคะแนน คือ

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 - 5.00 หมายถึง ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามดีมาก

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 - 4.50 หมายถึง ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามดี

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 - 3.50 หมายถึง ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 - 2.50 หมายถึง ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามพอใช้

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.50 หมายถึง ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามควรปรับปรุง

5. ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยนี้กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามเป็นเวลา 2 วัน ตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 น. รวมระยะเวลา 16 ชั่วโมง ณ ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สร้างแผนการออกปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม
 2. สร้างแบบประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม
 3. นำแผนการออกปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามและแบบประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
 4. นำผู้เรียนไปออกปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามในพื้นที่เป้าหมาย
 5. ก่อนการออกปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ผู้เรียนประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของตนเองและผู้วิจัยประเมินทักษะการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียน
 6. หลังการออกปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ผู้เรียนประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของตนเองและผู้วิจัยประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมด้านการปฏิบัติของผู้เรียน
 7. นำผลข้อมูลจากแบบประเมินทักษะมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายข้อและหาความแตกต่างโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ
 8. นำเสนอผลการเปรียบเทียบข้อมูลในรูปแบบของตารางและแผนภูมิประกอบความเรียง
- #### การทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม

การทำวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์นั้นไม่ใช้การสร้างทฤษฎีการวิจัยแต่เป็นวิธีการและการทำงานกับผู้ออกภาษาและชุมชนที่จะทำวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทางภาษา ประกอบด้วยการฝึกหัดซักถามคำศัพท์ ข้อมูลทางภาษาทั้งในระดับเสียง ไวยากรณ์และความหมาย เมื่อได้ข้อมูลแล้วจะต้องเรียนรู้วิธีการจดบันทึกและจัดระบบข้อมูลด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง เหมาะสมกับการวิจัยของตนเองตามแนวทางของทฤษฎีต่าง ๆ ทางภาษาศาสตร์ การทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาค

สนามจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมประสิทธิผลในการเรียนการสอนและท้าวิจัยทางภาษาศาสตร์ ชลธิรา บำรุงรักษ์ (2549) ได้ให้ความหมายของภาษาศาสตร์ภาคสนามว่า หมายถึง “การศึกษาวิเคราะห์ภาษาโดยอาศัยข้อมูลจากเจ้าของภาษา หรือที่เรียกว่า ‘ผู้บอกภาษา’ (informant) ซึ่งวิธีการเก็บข้อมูลที่ดียิ่งที่สุดก็โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาษาในท้องถิ่นที่ใช้ภาษานั้นด้วยวิธีที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งจะทำได้ข้อมูลภาษาตามลักษณะที่เจ้าของภาษาใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง” สอดคล้องกับนิยามของ สุจิตลลักษณ์ ดีผดุง (2537:1-2) ว่า “ภาษาศาสตร์ภาคสนามเป็นวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางภาษาศาสตร์และการศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางภาษาศาสตร์ ซึ่งเมื่อพูดถึงภาษาก็แน่นอนว่าจะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลสองฝ่าย คือ ผู้พูด (speaker) ซึ่งเป็นเจ้าของภาษาหรือเป็นที่รู้จักกันในการทำวิจัยว่า ‘ผู้บอกภาษา’ (language informant) และนักท้าวิจัยภาษา (linguistic researcher)”

นอกจากนี้ สุจิตลลักษณ์ ดีผดุง (2537:12) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการท้าวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์ไว้ว่า “การทำงานในสนามจริง ๆ ทำให้ผู้บอกภาษาบอกในสิ่งที่ใช้พูดอยู่เป็นปกติธรรมดา มากกว่าการนั่งบอกภาษาในห้องทำงาน และผู้ท้าวิจัยก็เห็นสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในการใช้ภาษานั้นจริง ๆ ด้วย”

วิธีการในการดำเนินงานท้าวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามนั้น ชลธิรา บำรุงรักษ์ (2549) ได้นำเสนอไว้ 3 ด้าน ได้แก่ การเลือกผู้บอกภาษา การปฏิบัติต่อผู้บอกภาษา และการเก็บข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การเลือกผู้บอกภาษา ควรเลือกตามลักษณะต่อไปนี้

1. มีคุณสมบัติทางสังคมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การท้าวิจัยในเรื่องอายุ เพศ และระดับการศึกษา เป็นต้น
2. มีความรู้ในภาษาที่ต้องการศึกษา ตลอดจนใช้ภาษานั้นในชีวิตประจำวัน
3. มีอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงครบถ้วน และขณะบอกภาษาไม่ควรรกินหมากหรือเคี้ยวสิ่งใด ๆ
4. มีสุขภาพอนามัยดี
5. มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเป็นอย่างดี สามารถเป็นแหล่งข้อมูลได้
6. ช่างพูดและมีความเป็นครูโดยธรรมชาติ ไม่ขี้อาย
7. มีเวลาให้แก่การเก็บข้อมูล
8. มีความรับผิดชอบสูง ซึ่งจะช่วยให้งานท้าวิจัยสำเร็จลงด้วยดี

9. มีความอดทนสูง และอารมณ์ดีอยู่เสมอ

10. จำนวนผู้บอกภาษาขึ้นอยู่กับลักษณะของงานวิจัย ถ้าเป็นการศึกษาแบบพรรณนาหรือเชิงคุณภาพและผู้วิจัยสามารถหาผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติเหมาะสมได้ ผู้บอกภาษาเพียง 1 คน ก็ถือว่าเพียงพอโดยผู้วิจัยอาจใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลจากผู้ใช้ภาษาคนอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

การปฏิบัติต่อผู้บอกภาษา

1. แสดงความเป็นมิตรกับผู้บอกภาษาตลอดเวลา พยายามทำให้ผู้บอกภาษารู้สึกสบายใจที่จะทำงานด้วย

2. ให้ความยกย่องผู้บอกภาษาถือว่าเป็นครูของผู้วิจัย

3. แสดงความกระตือรือร้นต่อสิ่งที่ผู้บอกภาษากล่าวถึง ให้ความสนใจต่อข้อมูลทุกประเภทที่ได้ถือว่าทุกสิ่งมีค่าต่องานวิจัยที่ทำอยู่

4. ไม่เข้าซี่ให้ผู้บอกภาษากระทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำแล้วซ้ำอีกหรือโดยไม่เต็มใจ

5. ไม่ใช้เวลากับผู้บอกภาษาแต่ละช่วงนานเกินไป ควรเปิดโอกาสให้ผู้บอกภาษาได้หยุดพักบ้างตามสมควร

6. พยายามศึกษาวัฒนธรรมผู้บอกภาษาและพยายามปฏิบัติตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของชุมชนที่เข้าไปศึกษา อย่าทำสิ่งใดที่ขัดกับวัฒนธรรมของผู้บอกภาษาทั้งในเรื่องคำพูด (เช่น คำต้องห้าม) หรือในการประพฤติปฏิบัติ (เช่น การนั่ง, การใช้สอยตา ฯลฯ)

7. ไม่ใช้คำถาม “ทำไม” หรือ “เพราะอะไร” หรือขอให้ผู้บอกภาษาอธิบายสาเหตุหรือกฎเกณฑ์ เนื่องจากผู้บอกภาษาเป็นผู้ให้ข้อมูลในฐานะ “ผู้ใช้ภาษา” ไม่ใช่ “ผู้วิเคราะห์” ผู้ที่ทำหน้าที่วิเคราะห์ ได้แก่ นักภาษาศาสตร์ซึ่งหมายถึง “ผู้วิจัย” นั่นเอง

8. ไม่พูดโต้แย้งหรือเถียงผู้บอกภาษาเรื่องข้อมูลที่ได้ ถ้าผู้บอกภาษาให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกัน ให้ผู้วิจัยสังเกตว่าการที่ผู้บอกภาษาใช้ภาษาแตกต่างกันเนื่องจากอะไร อย่าด่วนสรุปว่าผู้บอกภาษาใช้ภาษาผิด ต้องนึกเสมอว่าผู้บอกภาษาเป็นเจ้าของภาษายอมรับดีที่สุด

9. ไม่ใช้อารมณ์กับผู้บอกภาษา อย่าวิจารณ์หรือแสดงกิริยาก้าวร้าวหรือลบหลู่ไม่ว่ากรณีใด ๆ

10. มีน้ำใจต่อผู้บอกภาษา โดยหาวิธีตอบแทนผู้บอกภาษาที่สละเวลาเพื่อให้

ข้อมูลภาษาแก่ผู้วิจัย อาจอยู่ในรูปของเงินหรือของขวัญแล้วแต่จะเห็นสมควร

การเก็บข้อมูล

1. การสื่อสารกับผู้บอกภาษา อาจใช้ภาษาใดภาษาหนึ่ง, สองภาษา, หรือหลายภาษา เช่น ใช้ภาษาเฉพาะของผู้บอกภาษาเพียงภาษาเดียว หรือใช้ภาษาที่ผู้บอกภาษากับผู้วิจัยเข้าใจร่วมกัน ในบางกรณีอาจจำเป็นต้องใช้ล่าม อย่างไรก็ตาม วิธีที่ดีที่สุดคือ การใช้ภาษาของผู้บอกภาษา

2. ไม่ควรรีบร้อนเก็บข้อมูลทันที ควรทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับผู้บอกภาษา ตลอดจนวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ก่อน นอกจากนี้ควรทำความคุ้นเคยกับตัวภาษาฝึกฟังฝึกพูดข้อความในภาษาที่จำเป็นขั้นพื้นฐานซึ่งจะใช้เป็นเครื่องมือในการปรับตัว, การติดต่อสมาคม และการเก็บข้อมูลต่อไป เช่น คำทักทาย, คำกล่าวลา ฯลฯ

3. ควรสังเกตและจดรายละเอียดต่าง ๆ ขณะเก็บข้อมูล เช่น สิ่งแวดล้อม, สถานการณ์ต่าง ๆ, ลักษณะการสื่อสารที่ไม่ใช่ถ้อยคำ และอาจใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วย เช่น เทปบันทึกเสียง, กล้องถ่ายรูป, กล้องวิดีโอ เป็นต้น

4. ต้องสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีปฏิภาณในการตั้งคำถาม เช่น เมื่อตั้งคำถามแล้ว ผู้บอกภาษาไม่เข้าใจก็ต้องหาวิธีการใหม่ทันที เช่น อาจหาตัวอย่างแสดง, รูปภาพประกอบ หรือเปลี่ยนคำพูดที่ใช้ถามใหม่

5. การเรียนภาษาไปด้วยขณะเก็บข้อมูลเป็นวิธีที่ดีมากที่จะช่วยในการจดบันทึกข้อมูลสำหรับผู้วิจัยถูกต้อง แม่นยำขึ้น อาจกล่าวได้ว่านักภาษาศาสตร์ภาคสนามจะสามารถทำงานภาคสนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากเป็นผู้เรียนภาษาที่ดี การเรียนภาษาไปด้วยนั้นนอกจากจะช่วยในการวิจัยแล้ว ยังทำให้ผู้วิจัยรู้ภาษาเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งภาษา และยังเป็นการสร้างสัมพันธไมตรี ตลอดจนความรู้สึกที่ดีกับผู้บอกภาษาและชุมชนที่เข้าไปศึกษา

6. ผู้วิจัยควรหาวิธีตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มา โดยอาจใช้วิธีตรวจสอบกับเจ้าของภาษาคนอื่น หรือตรวจสอบกับผู้บอกภาษาคนเดิมโดยไม่ให้รู้ตัว

วิธีการทั้ง 3 ด้านของการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม นอกจากนี้ยังรวมถึงการบันทึกข้อมูลด้วย สุจริตลักษณ์ ตีผดุง (2537 : 57-59) ได้กล่าวถึงการบันทึกข้อมูลในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม สามารถสรุปได้ดังนี้

การบันทึกข้อมูล

1. เขียนลัทอักษรแต่ละตัวอย่างบรรจง อย่าเขียนลากติดกันเป็นพืด เพราะจะทำให้เกิดความสับสนในภายหลัง

2. ใช้ปากกาหมึกแห้งหรือดินสอ นักวิจัยส่วนใหญ่นิยมใช้ดินสอในการบันทึกข้อมูล เพราะจะไม่ลบเลอะเทอะ เมื่อเปียกน้ำ แต่ถ้าชอบการใช้ปากกาก็ควรจะใช้ปากกาหมึกแห้ง

3. ควรบันทึกข้อมูลที่ได้ยินลงเป็นตัวลัทอักษรให้ละเอียดมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้ายังหาตัวลัทอักษรแทนเสียงไม่ได้ก็อาจจะเขียนเป็นคำอธิบายตามความรู้สึกที่ได้ยิน หรืออาจใช้เครื่องหมายประกอบสัญลักษณ์เพื่อบอกรายละเอียดก็ได้ เช่น เสียงสระ /e/ ฟังแล้วต่ำกว่า [e] ก็อาจใช้ [e^v] หรือสูงกว่า [e] ก็อาจใช้ [e[^]] ไปก่อนแล้วค่อยนำมาวิเคราะห์ภายหลังก็ได้

4. ในการฝึกซักถามผู้บอกภาษา ผู้วิจัยสามารถขอให้ผู้บอกภาษาออกเสียงตามให้ฟังซ้ำ ๆ ได้ เพื่อผู้วิจัยจะได้ยินชัดเจน

5. ผู้วิจัยไม่ควรจดบันทึกในลักษณะที่ใช้การคาดเดาจากเสียงที่ผู้บอกภาษาพูดว่าควรจะเป็นหน่วยเสียงใด (phoneme) แล้วใช้หน่วยเสียงนั้นในการจดบันทึก ทั้งนี้เพราะการคาดเดามักจะมีพื้นฐานอยู่บนความรู้ทั่ว ๆ ไป ของผู้วิจัยโดยที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้ลักษณะรายละเอียดทางเสียงบางประการขาดหายไป

6. ผู้วิจัยควรจะจดรายละเอียด เรื่องการเว้นวรรคและทำนองเสียงด้วย ก่อนจะจดลงเป็นตัวลัทอักษรควรจะมีผู้ออกเสียงตามผู้บอกภาษาเสียก่อน

7. ถ้ามีข้อสงสัยหรือปัญหาอะไรในการจดบันทึกข้อมูลควรจะทำหมายเหตุเอาไว้ เพื่อสอบถามหรือฝึกหัดออกเสียงต่อไป

8. ผู้วิจัยควรมีความซื่อสัตย์ในเรื่องของข้อมูลของตนเองไม่พยายามทำให้ข้อมูลที่ได้นั้นเป็นระบบที่สวยงามสมบูรณ์ เพราะข้อมูลที่แท้จริงอาจจะไม่สวยงามเป็นระบบเสมอไป

9. ถ้ามีผู้บอกภาษาหลายคนควรจะต้องมีผู้บอกภาษาที่ออกเสียงในลักษณะต่าง ๆ กันกำกับตรงข้อมูลที่แปลกออกไปจากผู้บอกภาษาหลักด้วย

10. ควรจดบันทึกวันที่ที่ทำงานด้วย เพื่อจะได้รู้ว่าข้อมูลไหนที่ได้มาเมื่อเริ่มทำงาน ข้อมูลไหนได้เมื่อผู้วิจัยมีความชำนาญแล้ว

11. การแก้คำผิดในการบันทึกข้อมูล ไม่ควรลบข้อมูลเดิมทิ้ง ควรใช้การขีดฆ่า

หรือใช้ดินสอ คนละสีกัน เพื่อจะได้รู้ว่าคำไหนถูกต้องเมื่อเวลาที่จะวิเคราะห์

ในการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำวิธีการการเลือกผู้บอกภาษา การปฏิบัติต่อผู้บอกภาษา การเก็บข้อมูล และการบันทึกข้อมูลข้างต้น มาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามก่อนและหลังปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามเพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียน

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ผลเปรียบเทียบทักษะในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการปฏิบัติการภาคสนาม ใช้ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ปรากฏผลดังนี้

ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังปฏิบัติการภาคสนาม โดยผู้เรียนประเมินตนเอง ปรากฏผลว่าหลังจากปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามแล้ว ผู้เรียนเห็นว่าทักษะในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของตนเองเพิ่มขึ้นกว่าก่อนปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.675 ดังแสดงในตารางและแผนภูมิต่อไปนี้

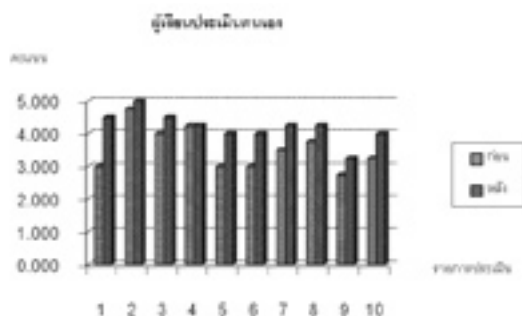
ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังปฏิบัติการภาคสนามเป็นรายข้อ โดยผู้เรียนประเมินตนเอง

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม				
		ก่อน		หลัง		ความต่าง ก่อน-หลัง
		ค่า เฉลี่ย	แปลผล	ค่า เฉลี่ย	แปลผล	
1	ข้าพเจ้าสามารถคัดเลือกผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการได้อย่างเหมาะสม	3.000	ปานกลาง	4.500	ดี	1.500
2	ข้าพเจ้ามีมนุษยสัมพันธ์และแสดงความเป็นมิตรต่อผู้บอกภาษา	4.750	ดีมาก	5.000	ดีมาก	0.250

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ทักษะการทําวิจยภาษาศาสตรภาคสนาม				
		ก่อน		หลัง		ความต่าง ก่อน-หลัง
		ค่า เฉลี่ย	แปลผล	ค่า เฉลี่ย	แปลผล	
3	ข้าพเจ้าสร้างความคุ้นเคยต่อผู้บอกภาษาก่อน ซักถามข้อมูลภาษา	4.000	ดี	4.500	ดี	0.500
4	ข้าพเจ้ามีความกระตือรือร้นต่อข้อมูลทุก ประเภทที่ผู้บอกภาษากล่าวถึง	4.250	ดี	4.250	ดี	0.000
5	ข้าพเจ้าใช้เวลาในการสอบถามผู้บอกภาษาได้ อย่างเหมาะสมและเปิดโอกาสให้ผู้บอกภาษา หยุดพัก	3.000	ปาน กลาง	4.000	ดี	1.000
6	ข้าพเจ้าสามารถใช้คำพูดซักถามผู้บอกภาษาได้ สอดคล้องกับข้อมูลที่ต้องการ	3.000	ปาน กลาง	4.000	ดี	1.000
7	ข้าพเจ้าใช้กิริยาท่าทาง รูปภาพและวิธีการ อื่น ๆ ประกอบการซักถามผู้บอกภาษา	3.500	ปาน กลาง	4.250	ดี	0.750
8	ข้าพเจ้าใช้ความสังเกตและจดบันทึก รายละเอียดของสถานการณ์ต่าง ๆ ขณะซักถามผู้บอกภาษา	3.750	ดี	4.250	ดี	0.500
9	ข้าพเจ้าจดบันทึกข้อมูลภาษาด้วยสัทอักษรได้ อย่างละเอียดและถูกต้อง	2.750	ปาน กลาง	3.250	ปาน กลาง	0.500
10	ข้าพเจ้าใช้วิธีการบันทึกข้อมูลได้อย่าง เหมาะสม เช่น คำผิด การทำหมายเหตุ ข้อสงสัย เป็นต้น	3.250	ปาน กลาง	4.000	ดี	0.750
เฉลี่ย		3.525	ดี	4.200	ดี	0.675

เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นผลการประเมินความสามารถทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลัง โดยผู้เรียนประเมินตนเองได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยขอแสดงด้วยแผนภูมิ ต่อไปนี้

แผนภูมิ 1 แสดงผลการประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังปฏิบัติการภาคสนามเป็นรายข้อ โดยผู้เรียนประเมินตนเอง

ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำวิจัยภาคสนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม โดยผู้สอนประเมิน ปรากฏผลว่า หลังจากปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามแล้ว ผู้สอนเห็นว่าทักษะในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียนเพิ่มขึ้นกว่าก่อนปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.550 ดังแสดงในตารางและแผนภูมิต่อไปนี้

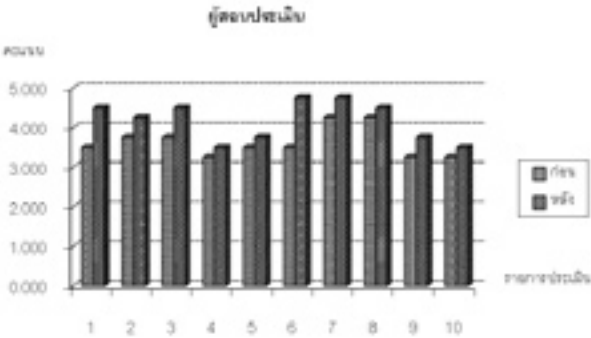
ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังปฏิบัติการภาคสนามเป็นรายข้อ โดยผู้สอนประเมิน

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม				
		ก่อน		หลัง		ความต่าง ก่อน-หลัง
		ค่า เฉลี่ย	แปลผล	ค่า เฉลี่ย	แปลผล	
1	ผู้เรียนสามารถคัดเลือกผู้ออกภาษาที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการได้อย่างเหมาะสม	3.500	ปานกลาง	4.500	ดี	1.000
2	ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์และแสดงความเป็นมิตรต่อผู้ออกภาษา	3.750	ดี	4.250	ดี	0.500
3	ผู้เรียนสร้างความคุ้นเคยต่อผู้ออกภาษาก่อนซักถามข้อมูลภาษา	3.750	ดี	4.500	ดี	0.750
4	ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นต่อข้อมูลทุกประเภทที่ผู้ออกภาษากล่าวถึง	3.250	ปานกลาง	3.500	ปานกลาง	0.250
5	ผู้เรียนใช้เวลาในการสอบถามผู้ออกภาษาได้อย่างเหมาะสมและเปิดโอกาสให้ผู้ออกภาษาหยุดพัก	3.500	ปานกลาง	3.750	ดี	0.250
6	ผู้เรียนสามารถใช้คำพูดซักถามผู้ออกภาษาได้สอดคล้องกับข้อมูลที่ต้องการ	3.500	ปานกลาง	4.750	ดีมาก	1.250
7	ผู้เรียนใช้กิริยาท่าทาง รูปภาพและวิธีการอื่น ๆ ประกอบการซักถามผู้ออกภาษา	4.250	ดี	4.750	ดีมาก	0.500
8	ผู้เรียนใช้ความสังเกตและจดบันทึกรายละเอียดของสถานการณ์ต่าง ๆ ขณะซักถามผู้ออกภาษา	4.250	ดี	4.500	ดี	0.250
9	ผู้เรียนจดบันทึกข้อมูลภาษาด้วยสัทอักษรได้อย่างละเอียดและถูกต้อง	3.250	ปานกลาง	3.750	ดี	0.500

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนาม				
		ก่อน		หลัง		ความต่าง ก่อน-หลัง
		ค่า เฉลี่ย	แปลผล	ค่า เฉลี่ย	แปลผล	
10	ผู้เรียนใช้วิธีการบันทึกข้อมูลได้อย่างเหมาะสม เช่น การแก้คำผิด การทำความเข้าใจข้อสงสัย เป็นต้น	3.250	ปาน กลาง	3.500	ปาน กลาง	0.250
เฉลี่ย		3.625	ดี	4.175	ดี	0.550

เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นผลการประเมินความสามารถทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังปฏิบัติการภาษาศาสตรภาคสนาม โดยผู้สอนประเมินได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยขอแสดงด้วยแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 2 แสดงผลการประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังปฏิบัติการภาคสนามเป็นรายข้อ โดยผู้สอนประเมิน

เมื่อนำผลการประเมินความสามารถทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาค
สนามของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังปฏิบัติการภาษาศาสตรภาคสนาม โดยผู้เรียน
ประเมินตนเองและผู้สอนประเมินมาเปรียบเทียบกัน ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 3

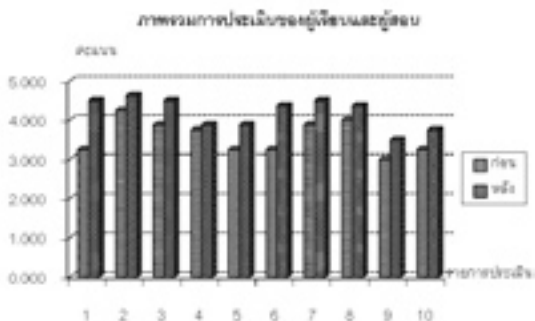
**ตารางที่ 3 แสดงภาพรวมผลการประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนาม
ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังปฏิบัติการภาษาศาสตรภาคสนามของผู้เรียนและ
ผู้สอน**

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม								
		ก่อน				หลัง				ความ ต่าง
		ผู้ เรียน	ผู้ สอน	เฉลี่ย	แปล ผล	ผู้ เรียน	ผู้ สอน	เฉลี่ย	แปล ผล	
1	ความสามารถคัดเลือก ผู้ออกภาษาที่มี คุณสมบัติตามที่ ต้องการได้อย่าง เหมาะสม	3.000	3.500	3.250	ปาน กลาง	4.500	4.500	4.500	ดี	1.250
2	ความมีมนุษยสัมพันธ์ และแสดงความเป็น มิตรต่อผู้ออกภาษา	4.750	3.750	4.250	ดี	5.000	4.250	4.625	ดี มาก	0.375
3	การสร้างความคุ้นเคย ต่อผู้ออกภาษา ก่อนซักถามข้อมูลภาษา	4.000	3.750	3.875	ดี	4.500	4.500	4.500	ดี	0.625
4	ความกระตือรือร้นต่อ ข้อมูลทุกประเภทที่ ผู้ออกภาษากล่าวถึง	4.250	3.250	3.750	ดี	4.250	3.500	3.875	ดี	0.125
5	การใช้เวลาในการ สอบถามผู้ออกภาษา ได้อย่างเหมาะสมและ เปิดโอกาสให้ผู้ออก ภาษาหยุดพัก	3.000	3.500	3.250	ปาน กลาง	4.000	3.750	3.875	ดี	0.625

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตรภาคสนาม								
		ก่อน				หลัง				ความ ต่าง
		ผู้ เรียน	ผู้ สอน	เฉลี่ย	แปล ผล	ผู้ เรียน	ผู้ สอน	เฉลี่ย	แปล ผล	
6	การใช้คำพูดชักถาม ผู้ออกภาษาได้ สอดคล้องกับข้อมูลที่ ต้องการ	3.000	3.500	3.250	ปาน กลาง	4.000	4.750	4.375	ดี	1.125
7	การใช้กิริยาท่าทาง รูปภาพและวิธีการอื่น ๆ ประกอบการชักถาม ผู้ออกภาษา	3.500	4.250	3.875	ดี	4.250	4.750	4.500	ดี	0.625
8	การใช้ความสังเกต และจดบันทึก รายละเอียดของ สถานการณ์ต่าง ๆ ขณะชักถามผู้ออก ภาษา	3.750	4.250	4.000	ดี	4.250	4.500	4.375	ดี	0.375
9	การจัดบันทึกข้อมูล ภาษาด้วย สัญลักษณ์ได้อย่าง ละเอียดและถูกต้อง	2.750	3.250	3.000	ปาน กลาง	3.250	3.750	3.500	ปาน กลาง	0.500
10	การใช้วิธีการบันทึก ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม เช่น การแก้คำผิด การทำหมายเหตุ ข้อสงสัย เป็นต้น	3.250	3.250	3.250	ปาน กลาง	4.000	3.500	3.750	ดี	0.500
เฉลี่ย		3.525	3.625	3.575	-	4.200	4.175	4.188	-	0.613
แปลผล		ดี	ดี	ดี	-	ดี	ดี	ดี	-	-

ผลการวิเคราะห์ตารางที่ 3 สรุปได้ว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังปฏิบัติการ ภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียนเป็น 3.575 และ 4.188 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าเพิ่มขึ้น 0.613 แสดงให้เห็นว่า หลังการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามแล้ว ผู้เรียนมีทักษะ ในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามเพิ่มขึ้น โดยมีค่าคะแนนอยู่ในช่วงระดับดีทั้ง ก่อนและหลังปฏิบัติการภาคสนาม อย่างไรก็ตามก็เป็นที่น่าสังเกตว่า โดยรวมการประเมิน ทั้งของผู้สอนและผู้เรียนนั้นประเมินไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ ผลการประเมินสูง ขึ้น และคะแนนเฉลี่ยกึ่งหนึ่งของหัวข้อการประเมินของผู้เรียนเพิ่มขึ้นจากระดับ ปานกลางเป็นระดับดี ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผลต่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังปฏิบัติการ ภาคสนามเป็นรายข้อ ผู้สอนและผู้เรียนจะประเมินความสามารถในทักษะการทำ วิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามสูงต่ำแตกต่างกันในบางหัวข้อ แต่พบว่า หัวข้อการ ประเมินข้อ 1 และข้อ 6 เป็นหัวข้อที่มีส่วนต่างคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ ชัดทั้งในส่วนผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนขึ้นด้วยแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 3 แสดงภาพรวมการประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของ กลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังปฏิบัติการภาคสนามเป็นรายข้อ ของผู้เรียน และผู้สอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้สอนและผู้เรียน ใน ด้านความสามารถทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม พบว่าก่อนปฏิบัติการ ภาษาศาสตร์ภาคสนามผู้เรียนไม่มีความคิดเห็นเพิ่มเติม แต่สำหรับผู้สอนเห็นว่า ผู้เรียนจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ควรได้รับการฝึกการจดบันทึกข้อมูลด้วย ล้อทักซ์ให้มากขึ้น หลังจากปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามแล้วผู้สอนมีความคิดเห็น เพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียนพอสมควรดังนี้

1. สามารถจดบันทึกข้อมูลด้วยสัทอักษรได้ดีขึ้น 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25
2. สามารถประหยัดเวลาในการซักถามผู้บอกภาษาได้มากขึ้น 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75

ส่วนผู้เรียนหลังจากปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามแล้วมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของตนเองพอสรุปได้ดังนี้

1. ก่อนปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามรู้สึกว่าการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามไม่ยากและมั่นใจในการเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษา แต่หลังจากปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามในวันแรกแล้วรู้สึกยากและการเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษายังทำได้ไม่ดี แต่เมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามทั้งสองวันแล้วมีความมั่นใจและรู้สึกว่าทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามดีขึ้นมาก 4 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 100

2. สามารถตั้งคำถามต่อผู้บอกภาษาได้ดีขึ้น 4 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 100
3. ได้เรียนรู้ในการเข้าชุมชนและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 50

4. มีความรู้สึกชอบและสนุกในการวิจัยทางภาษามากขึ้น 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 50

5. ได้รู้จักชุมชนมากขึ้น 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 25

ความคิดเห็นเพิ่มเติมหลังการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้สอนและผู้เรียนสามารถสรุปได้ว่า หลังจากการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามแล้วผู้เรียนมีทักษะและมองเห็นรายละเอียดการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามมากขึ้นและมีความมั่นใจในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร โดยใช้การปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม” เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ลงทะเบียนรายวิชา 411-524 ภาษาศาสตร์เชิงสังคม ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 4 คน โดยใช้การปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม 2 วัน

ตั้งแต่ 08.30-16.30 น. รวมเป็นเวลา 16 ชั่วโมง ณ ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ก่อนและหลังปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ผู้สอนต้องประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียน และผู้เรียนต้องประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของตนเอง

การประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามทั้งของผู้สอนและผู้เรียนใช้แบบประเมินทักษะ จำนวน 10 ข้อ และความคิดเห็นเพิ่มเติม 1 ข้อ การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการประเมินทักษะในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ โดยมีสมมุติฐานในการวิจัย คือ ผู้เรียนจะมีทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามหลังจากปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามสูงกว่าก่อนปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. การประเมินทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม ผลปรากฏว่า หลังการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียนเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ทั้งในส่วนที่ผู้เรียนประเมินตนเองและผู้สอนประเมิน โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.625 และ 0.550 ตามลำดับ และเมื่อนำคะแนนในส่วนการประเมินของผู้เรียนและผู้สอนมารวมกัน พบว่าทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียนหลังปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นถึง 0.613

2. ความคิดเห็นเพิ่มเติมก่อนและหลังจากปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม

2.1 ผู้สอน มีความคิดเห็นเพิ่มเติมก่อนปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามต่อทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียนว่า ควรฝึกฝนการจดบันทึกข้อมูลด้วยสัทอักษร และหลังการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ผู้สอนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้สัทอักษรจดบันทึกข้อมูลดีขึ้นร้อยละ 25 และสามารถประหยัดเวลาในการซักถามข้อมูลจากผู้บอกภาษาได้

2.2 ผู้เรียน ไม่มีความคิดเห็นเพิ่มเติมก่อนปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม แต่มีความคิดเห็นเพิ่มเติมหลังจากการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ดังนี้ มีความมั่นใจและทักษะการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามเพิ่มขึ้น สามารถตั้งคำถามต่อผู้บอกภาษาได้ดีขึ้น ได้เรียนรู้การเข้าชุมชน การสร้างมนุษยสัมพันธ์ รู้จักการเข้าชุมชน และรู้สึกชอบและสนุกต่อการทำวิจัยทางภาษามากขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้เรื่องนี้เป็นไปตามสมมุติฐาน คือ ผู้เรียนมีทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามเพิ่มขึ้นหลังจากได้ปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม แต่มีข้อน่าสังเกตต่าง ๆ ซึ่งขออภิปรายดังนี้

1. ก่อนการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนาม ผู้เรียนประเมินตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงดีมาก ซึ่งอาจตีความได้ว่า ผู้เรียนมีความมั่นใจในความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียน ทั้งนี้หากพิจารณาพร้อมกับความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เรียนที่ตอบในแบบประเมินหลังจากการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ ที่ว่า “การปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามในวันแรกรู้สึกว่ายาก และยังทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามได้ไม่ดีพอ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามในชั้นเรียน น่าจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเพียงพอและเข้าใจว่าตนเองมีทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์อยู่ในระดับปานกลางถึงดีมาก แต่เมื่อต้องเรียนรู้การทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามโดยการปฏิบัติในสภาพจริง ผู้เรียนคงประสบปัญหาและต้องเรียนรู้การแก้ไขปัญหาพอสมควรในการเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษา หลังจากผ่านวันแรกแล้วจึงรู้สึกว่ายากและไม่ดีพอตามที่ตนเองเข้าใจ อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามทั้ง 2 วัน ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจและพอใจต่อทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของตนเอง

ผลการประเมินดังกล่าวจึงสนับสนุนแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ต้องจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น จึงน่าจะกล่าวได้ว่าการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามได้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดข้างต้น

2. ในรายการประเมินข้อ 9 เป็นข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินทักษะของผู้เรียนเองต่ำที่สุด (2.750) และเมื่อเทียบกับคะแนนเฉลี่ยหลังจากการปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามแล้วยังมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดกว่าข้ออื่น (3.250) กล่าวคือ มีระดับคะแนนทั้งก่อนและหลังปฏิบัติการภาคสนามอยู่ในระดับปานกลางเหมือนเดิม ประเด็นนี้อาจอธิบายได้จากภูมิหลังของผู้เรียน คือในจำนวนผู้เรียนทั้ง 4 คน มีผู้เรียนเพียงคนเดียวเท่านั้นที่เคยมีประสบการณ์การบันทึกเสียงพูดด้วยสัทอักษร ส่วนผู้เรียนที่เหลือเพิ่งเคยได้เรียนรู้เกี่ยวกับสัทอักษรและยังไม่เคยมีประสบการณ์การใช้สัทอักษรบันทึกเสียงพูด การเรียนรู้การใช้สัทอักษรเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาวิชาสัทศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดค่อนข้างมาก และผู้ที่จะใช้สัทอักษร บันทึกเสียงพูดต้อง

ฝึกฟังเพื่อจำแนกเสียงในภาษาให้ได้ก่อนแล้วจึงจะสามารถใช้สัทอักษรบันทึกเสียงพูดได้อย่างถูกต้อง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้เรียนที่ไม่ได้รับการฝึกฝนการฟังเพื่อจำแนกเสียงในภาษามากพอ ประสบปัญหาในการใช้สัทอักษร ทั้งนี้ปัญหาในการจดบันทึกด้วยสัทอักษรที่พบบากที่สุด ได้แก่ การถ่ายทอดเสียงวรรณยุกต์ และเสียงพยัญชนะต้นฐานเพดานแข็งต่อเนื่อง / j / และ / ɲ /

หลังจากการปฏิบัติการภาคสนามผู้เรียนส่วนใหญ่จึงยังคงเห็นว่าทักษะในข้อนี้ยังไม่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นเพิ่มเติมก่อนปฏิบัติการภาคสนามของผู้สอนที่ว่า “ผู้เรียนทั้ง 3 คนควรได้รับการฝึกฝนการจดบันทึกด้วยสัทอักษรให้มากขึ้น” และในจำนวน 3 คนนี้หลังจากปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามแล้วมีเพียงคนเดียวที่ผู้สอนมีความเห็นว่ามีความทักษะการจดบันทึกด้วยสัทอักษรดีขึ้น

3. หัวข้อการประเมินข้อ 1 และข้อ 6 เป็นหัวข้อที่มีผลต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามเพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัดทั้งในส่วนผู้สอนและผู้เรียน กล่าวได้ว่า ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะข้อนี้ของตนเองได้ในเวลาอันสั้น โดยอธิบายได้ดังนี้ ผู้เรียนสามารถหาผู้ออกภาษาที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ได้อย่างไม่ผิดพลาด เนื่องจากประสบการณ์ในการสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ออกภาษาและกลวิธีในการหาผู้ออกภาษาของผู้เรียนมีเพิ่มขึ้น จึงรู้จักสอบถามผู้ออกภาษาได้อย่างละเอียดและครอบคลุมจนคัดเลือกผู้ออกภาษาได้แม่นยำ รวมทั้งยังเรียนรู้กลวิธีที่จะหาผู้ออกภาษาที่มีคุณสมบัติอย่างที่ต้องการ กล่าวคือ อาศัยการถามผู้ออกภาษาด้วยกันเองว่ารู้จักใครที่มีคุณสมบัติเช่นตัวเขาอีกหรือไม่ ส่วนการตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการก็สามารถตั้งคำถามได้ชัดเจนผู้ออกภาษาเข้าใจง่ายจึงไม่ต้องถามซ้ำหรือเปลี่ยนแนวคำถามอยู่เรื่อย ๆ ทั้งนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นเพิ่มเติมหลังจากปฏิบัติการภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้สอนที่ว่า “ผู้เรียนประหยัดเวลาในการซักถามผู้ออกภาษาได้มากขึ้น”

ผลจากการศึกษาน่าจะอนุมานได้ว่าการเรียนในรายวิชา 411-524 ภาษาศาสตร์เชิงสังคม น่าจะมีสัมฤทธิ์ผลเพิ่มมากขึ้นด้วย เนื่องจากผู้เรียนมีทักษะในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามที่ดีขึ้น ดังนั้นจึงน่าจะได้อะไรซึ่งข้อมูลทางภาษาที่เป็นธรรมชาติสอดคล้องกับบริบทการใช้ภาษาจริงในสังคม ซึ่งข้อมูลที่ดีจะเป็นพื้นฐานที่ดีที่สร้างความน่าเชื่อถือให้แก่การวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวภาษาศาสตร์สังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. น่าจะทำการศึกษาเปรียบเทียบทักษะการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามของผู้เรียนที่มีภูมิหลังด้านความรู้ในทักษะบางด้านต่างกัน เช่น ความรู้การใช้สัทอักษร
2. น่าจะทำวิจัยเพื่อสร้างแบบฝึก เรื่อง การถ่ายทอดเสียงด้วยสัทอักษร ที่มีประสิทธิภาพ ให้แก่นักศึกษาที่ลงทะเบียนรายวิชา 411-524 ภาษาศาสตร์เชิงสังคม เนื่องจากรายวิชานี้บรรจุอยู่ในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทยกับการสื่อสาร ซึ่งรับผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาทั่วไป ที่ไม่ใช่ทางด้านภาษาศาสตร์ ผู้เรียนบางคนจึงไม่มีพื้นฐานความรู้การใช้สัทอักษรเลย ซึ่งจะส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชานี้ได้
3. น่าจะศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนในรายวิชา 411-524 ภาษาศาสตร์เชิงสังคม ระหว่างผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามกับผู้เรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาทักษะการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม ซึ่งผลการศึกษาจะช่วยแสดงให้เห็นว่าทักษะการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามจำเป็นต่อการเรียนในรายวิชานี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา บำรุงรักษ์. 2549. การเก็บข้อมูลภาษาศาสตร์ภาคสนาม (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://thaiarc.tu.ac.th/dialect/fieldwork.htm> [21 กันยายน 2549]
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง. 2537. **การทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม (Field Method in Linguistics)**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2540. **ภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics)**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.